

Česko se ocitlo v „pasti středních příjmů“. Zpomalí růst mezd i životní úroveň

20.8.2023 - Zdeněk Zajíček | Hospodářská komora ČR

Česká republika se nachází v největším zlomu její novodobé historie. Vyčerpala totiž všechny dosavadní faktory růstu, ztratila své konkurenční výhody a dostala se do tzv. pasti středních příjmů.

V ní se mohou ocitnout země dohánějící úroveň ekonomicky vyspělých států. Důsledkem bude dlouhodobá hospodářská stagnace, zpomalení růstu mezd a životní úrovně obyvatelstva. Vyplývá to z analýzy konkurenceschopnosti české ekonomiky, kterou zpracovala Hospodářská komora.

Česká republika do velké míry vyrostla na tom, že se otevřela zahraničním investicím a při výrobě použila technologické postupy s intenzivním výrobním faktorem práce. Všechna data ale naznačují, že **převážná část konvergenčního procesu české ekonomiky k průměru Evropské unie proběhla před rokem 2008, resp. 2009**, kdy se v České republice plně projevila globální finanční krize hospodářsky. **Přibližování české ekonomické úrovně k průměru Evropské unie po tomto roce výrazně ztratilo na své dynamice.**

Zatímco do roku 2009 došlo k přiblížení výkonnosti české ekonomiky k průměru Evropské unie o 14 procentních bodů, za celé období po tomto roce už ale pouze o 4 procentní body. **Pro srovnání Polsko se od roku 2009 přiblížilo průměru Evropské unie o 20 procentních bodů.** Pokud by byl současný trend vývoje zachován, nelze vyloučit, že v průběhu několika dalších let Polsko Českou republiku ekonomicky předstihne.

Podle analýzy Hospodářské komory **další sbližování s úrovní vyspělejších států, a to nejen ve mzdové úrovni, již bude při současné struktuře ekonomiky velmi obtížné.** „Pokud má ekonomika pokračovat v konvergenci a dosáhnout úrovně západních států, bude muset uniknout z pasti středních příjmů, tedy přesunout se k produkci s vyšší přidanou hodnotou. **Za takové situace je možné zachovat konkurenceschopnost i při relativně dražší pracovní síle,**“ uvedl prezident Hospodářské komory Zdeněk Zajíček.

Problémem současné české ekonomiky ale je, že generuje pouze nízkou přidanou hodnotu. V mezinárodním srovnání je vytvořená přidaná hodnota jedna z nejnižších v celé Evropské unii, **České republice patří dokonce až 24. příčka z 27 států.** Tuzemské ekonomice se tak zatím nepodařilo úspěšně aplikovat návod na vystoupení z pasti středního příjmu – tedy přejít na produkci s vyšší přidanou hodnotou.

Pro přesun k produkci s vyšší přidanou hodnotou bude důležitá **investiční a inovační činnost jak ze strany státu, tak i soukromého sektoru.** „Významnou roli ve změně tohoto trendu musí nepochybně sehrát stát. On je tím, kdo má **vytvářet vhodné podmínky, které nebudou brzdit růst firem, a naopak jej budou podporovat.** Vedle strategických investic do energetické, dopravní, datové a další infrastruktury zásadní roli přitom hrají investice do vědy, výzkumu a vzdělávání. Stát musí taktéž motivovat firmy k inovačním aktivitám. **Například vytvořením skutečně atraktivního a předvídatelného podnikatelského prostředí v naší zemi bez dlouhých povolovacích procesů, zbytečných regulací a byrokracie,**“ dodává Zajíček.

V ukazateli firemních investic do výzkumu předstihují Českou republiku výrazně sousední Německo

a Rakousko. Ačkoliv v roce 2021 dosáhly **výdaje českých firem na výzkum a vývoj v poměru k HDP nejvyšší úrovně za celé sledované období (1,25 % HDP)**, přesto se jejich hodnota stále **nachází pod průměrem Evropské unie, který činí bezmála 1,5 % HDP**.

Dobrym příkladem rostoucích investičních výdajů v byznysu je Polsko. Ještě **v roce 2010 polské firmy investovaly nejméně ze zemí Visegrádské čtyřky (0,19 % HDP)**. V následujících letech nicméně docházelo **k výraznému nárůstu investic do výzkumu a vývoje (0,91 % HDP v roce 2021)**, což může být jedním z faktorů růstu polské produktivity práce a HDP na obyvatele v poslední době.

Stagnující situaci české ekonomiky, zpomalující dynamiku jejího rozvoje a ztrátu konkurenceschopnosti může ilustrovat **také srovnání s USA, které jsou považovány za jednu z nejvyspělejších západních ekonomik**. V roce 2021 dle OECD **americká produktivita práce odpovídala v paritě kupní síly 75 dolarům**. V České republice **produktivita práce měřená jako HDP na odpracovanou hodinu dosahovala 43 dolarů - o více než 40 % méně**.

Zásadní úlohu v investičních aktivitách firem hraje i **stav veřejných financí a celkové zadlužení státu**. „Dynamika **zadlužování naší země výrazně roste**, což by nás mělo varovat. Vývoj veřejných financí totiž zásadním způsobem ovlivňuje **očekávání podnikatelských subjektů a jejich investiční rozhodování**. Navíc je **nepřekvapivé, že v situaci, kdy stát usiluje o konsolidaci veřejných financí, není jednoduché nalézt rozpočtové zdroje pro investiční a inovační aktivity**. Na druhou stranu, bez výrazného posílení strategických investic se naše země neobejde, a proto bude nezbytné, aby stát **zvýšil svou investiční aktivitu a také aby investiční rozpočet oddělil od toho běžného**. Státní i soukromé investice budou mít vliv na konkurenceschopnost naší země a **podpoří hospodářský růst, což mimo jiné zvýší budoucí schopnost státu hradit mandatorní výdaje a splácet veřejný dluh**,“ uzavírá Zajiček.

Na to, že se Česká republika dostala do pastí středních příjmů, upozornily Hospodářská komora, Svaz průmyslu a dopravy a Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů také ve SWOT analýze, kterou v červenci na svém prvním zasedání projednal Vládní výbor pro strategické investice. **V analýze uvádějí, že hrubá přidaná hodnota na pracovníka je nízká, například v průmyslu je na 40 % úrovně Německa**.

Podnikatelské organizace v pražské kongresové hale O2 universum organizují v pátek 1. září konferenci **Česko na křižovatce - Vize a strategie pro dalších 30 let**. Šéfové tuzemských firem z celé země budou s předsedou vlády Petrem Fialou diskutovat o strategii, jak současné hrozby překonat a maximalizovat příležitosti, které se zemi budou otevírat.

Výdaje firem na výzkum a vývoj v poměru k HDP v letech 2010 až 2021 - V4, Německo, Rakousko, průměr EU (v %). Zdroj: Eurostat

https://www.komora.cz/press_release/zdenek-zajicek-cesko-se-ocitlo-v-pasti-strednich-prijmu-zpomali-rust-mezd-i-zivotni-uroven